

زمینه‌ی اجتماعی
تعزیه و تنّاتر
در ایران

جلال ستاری

نشر مرکز

زمینه‌ی اجتماعی تعزیه و تئاتر در ایران

جلال ستاری

طرح جلد از پریسا تشکری

چاپ اول ۱۳۸۷. شماره‌ی نشر ۸۶۵، ۲۲۰۰ نسخه، چاپ کانون چاپ

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۰۵-۶۹۴-۰

نشر مرکز: تهران، خیابان دکتر فاطمی، روبروی هتل لاله، خیابان باباطاهر، شماره‌ی ۸

صندوق پستی ۱۴۱۵۵-۵۵۴۱ تلفن: ۳-۸۸۹۷۰۴۶۲ فاکس: ۸۸۹۶۵۱۶۹

Email: info@nashr-e-markaz.com

حق چاپ و نشر برای نشر مرکز محفوظ است

تکثیر، انتشار و ترجمه‌ی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه،

بدون مجوز قبلی و کتبی ناشر ممنوع است

سرشناسه:	ستاری، جلال، ۱۳۱۰~
عنوان و نام پدیدآور:	زمینه‌ی اجتماعی تعزیه و تئاتر در ایران / جلال ستاری
مشخصات نشر:	تهران: نشر مرکز، ۱۳۸۶
مشخصات ظاهری:	شش، ۱۵۰ ص
فروست:	نشر مرکز؛ شماره‌ی نشر ۸۶۵
شابک:	۹۷۸-۹۶۴-۳۰۵-۶۹۴-۰
وضعیت فهرست‌نویسی: فیا	
یادداشت:	ص.ع. به انگلیسی: Jalāl Sattārī. The Background of Te'zieh and Theatre in Iran
یادداشت:	کتابنامه به صورت زیرنویس
موضوع:	تعزیه - ایران
موضوع:	نمایش - ایران
رده‌بندی کنگره:	۱۳۸۶ از ۲ س / PIR ۲۸۳۴
رده‌بندی دیوبی:	۸۱۲ / ۲۱۰۵۲
شماره کتابشناسی ملی:	۱۱۶-۹۰۲

فهرست

۳	پیشگفتار
۵	پیش از اسلام
۳۷	آئین اهریمنی در تبت
۳۹	خدایان نقابدار
۵۸	پس از اسلام
۸۵	«درام» دینی تعزیه
۱۰۳	سوگ سیاوش
۱۲۹	نتیجه

اندر جهان چو بی‌هنری عیب و عار نیست
با فخر و با هنر زی و بی‌عیب و عار باش
فخر از هنر نمای و به اهلِ هنر گرای
وز عیب و عار بی‌هنری برکنار باش

سوزنی سمرقندی

پیشگفتار

موضوع این نوشته تأملی است به قدر بضاعت، در باب نوع نمایشی که در ایران پیش از اسلام، به اعتقاد غالب فرهنگ‌پژوهان، مرسوم و متداول بوده است و اینکه چرا در ایران پس از اسلام، هنر نمایشی رونق یا خریدار نداشته است، به استثنای تعزیه (خصوصاً، گذشته از تماشا و تقلید و کچل پهلوان) که نگارنده کوشیده است تا آنجا که می‌داند و می‌تواند، موجبات اجتماعی ظهورش را روشن کند، و نیز تفاوت فاحش میان نمایش آئینی و هنر تئاتر را معلوم دارد. بنابراین آنچه به نظر خوانندگان می‌رسد، تحقیق تاریخی مستند مستقلی در آن زمینه‌ها نیست، بلکه شرح تفکری است برای شناخت ماهیت نمایشی که روزگاری، بازاری گرم داشته است و سپس تا اندازه‌ای از رونق و رواج افتاده است.

چنانکه می‌دانیم کم نیست تحقیقات استواری که تاکنون ایرانیان و بیگانگان در باب پیشینه هنر نمایشی در ایران و تاریخ و ساختار تعزیه کرده‌اند^۱ و قصد نگارنده البته تکرار آن سخنان نیست؛ اما به گمانم، ماهیت و کیفیت آن نمایش‌ها و موجبات اجتماعی و فرهنگی ظهور تعزیه

۱. از جمله عبدالله مستوفی، مرحوم عنایت‌الله شهیدی، پرویز ممتون، شادروان محمدجعفر محجوب، صادق همایونی، بهرام بیضایی و...

و تئاتر در ایران کمتر مورد توجه بوده است و این همان چیز است که پرداختن بدان، هدف نگارنده در این نوشته است و بنابراین قصد نویسنده، روایت تاریخ نیست، بلکه پرسش از تاریخ است، تا چه قبول افتد.

www.ketab.ir